

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
الهِی انْطَقْنِی بِالْهَدٰی وَ الِهْمْنِی التَّقْوٰی

هر کس در گرو و همراه اعمال خویش است
جلسه آخر

خلاصه جلسه قبل

• دلیل افرینش:

• **لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا** (احسن عملا خواسته شده نه اکثر عملا)

• **إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ**

• عمل اندوخته و سرمایه ابدی انسان (ره توشه) **ظهور، تجسم عمل و بازگشت عمل به انسان در آخرت** (عمل انسان همدم همیشگی انسان)

• همه مالکیت های دنیوی (اعتباری است) فنا می شوند اما مالک انسان بر عمل خودش همیشگی است.

• **وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (۳۹)**

• **يُوفَّ إِلَيْكُمْ** لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

• **حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا**

خلاصه جلسه قبل

• وزن کشی اعمال

- انسان از درون و بیرون کاملاً تحت نظر است و همه اعمال او ثبت می شود.

• **وَ الْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ**

- و در آن روز (قیامت)، سنجش (اعمال بر پایه‌ی) حق است. پس هر کس کارهای سنجش شده‌اش سنگین باشد، پس آنان همان رستگارانند.

جزای عمل در دنیا (اثار وضعی) خلاصه جلسه قبل

ربا و خوردن مال مردم	نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنِ بِآيَاتِ	عقوق الوالدين
کم فروشی	اسْتَهْزِئِ بِرُسُلِ	
بخل	تکذیب انبیاء	فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
کفران نعمت	ظلم الجحود الكفر	اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ
أَفْتُوْمُنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ	تکذیب آیات و مخالفت با اوامر الهی	
	الاعراض الاستهزاء اتهام سحر به پیامبران	مَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي
أَنْ تَشِيْعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا		مَنْعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا

1. جزا در آخرت

- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
- لِيَجْزِيََهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾
- 2- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا؛
- 3- مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ؛
- 4- وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ؛ و خداوند برای هر کسی بخواند آن را دو برابر و مضاعف می‌کند. (همان) **هزار و چهارصد برابر**
- 5- خداوند در ادامه افزوده است: وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ؛ و خداوند وسعت‌دهنده و دانا است. **(بی‌نهایت)**

انواع عمل

- عمل جوارحی
- عمل جوانحی (اعمال درونی و قلبی مانند مقاومت در برابر گناه)
- «وان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله» (بقره- 284)
- «واعلموا ان الله یعلم ما فی انفسکم فاحذروه» بدانید آنچه را که در دل دارید خدا می‌داند، پس از آن حذر کنید.» (بقره- 235) (1)
- **مَا فِي أَنْفُسِكُمْ (ملکوت عمل)**
- با اراده عمل در انسان ملکوت عمل در انسان بوجود می‌آید و اصل عمل وانچه در انسان اثر میگذارد ملکوت عمل است نه ظاهر ان (ملک) میباشد.
- فکر گناه در قوه واهمه و در تخیلات نیز یک ملکوتی مجازی بوجود می‌آورد که تکرار و تکرار به نوعی یک ملکوت حقیقی تبدیل می‌شود و به انسان القاء شده و در انسان اثر میکند.

انسان عمل ساز است و عمل انسان ساز

- در تقویت و اضمحلال ایمان (در قلب در دل)
- در رشد ملکوتی نفس و یا رشد ملکی نفس (کرامت و یا اضل من الانعام)
- در تقویت باورهای و اعتقادات عقلی
- در رشد و باروری عمل (سابقون السابقون)

؛ باطن و ملکوت دنیا آخرت

1. همه چیز و همه امور (اعمال انسان) در دنیا دو وجه دارد 1-ملک و 2- ملکوت
2. اعمال در دنیا ظاهرش دنیاست و دنیوی ولی اعمال باطنش آخرت است.

• ملکوت عمل و روح عمل نیت عمل است که انسان ساز است

- عمل بدون نیت متصور نیست
- نیت تمام حقیقت عمل است

- پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) لا عمل الا بالنية و انما الاعمال بالنیات
- قیامت، تجسم بخشی به همین واقعیت انسانی است که در دنیا شخص برای خود ساخته است،

• نیت خالص

- از شرایط اثر گذاری عمل صالح در انسان نیت خالص است.
- عمل خالص (کمال عمل) هدایت کننده حرکت درونی انسان در مسیر هدف غایی (قرب الهی) به سوی کمال است.

نیت اعمال و عبادات و دعای انسان

شرک جلی

1. ریا و یا برای برای غیر خدا (عمل فاسد است)

2. عمل برای غیر خدا نیست اما برای خودم است

1. اعمال و عبادات برای رسیدن به دنیا (عمل نجات بخش نیست)

پست ترین اعمال

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا

شرک خفی

3. اعمال و عبادات برای برای بهشت و یا ترس از جهنم (عمل مقبول است)

4. (اینها از دید عرفا و عاشقان الله دنبال طویل بهشت اند.)

عبادت الاحرار

3. اعمال و عبادات برای کسب رضایت خدا باید باشد **ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ (کمال عمل)**

قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا

1. خلاصه جلسات قبل

2. مرتبه عمل عبادى (صحت، قبولى و كمال)

3. حسن فعلى و فاعلى (اخلاص و تقوا)

4. نيت خالص و نيت صدق

5. تقوا

6. احسن عمل او اعصوب عمل

7. شَاكِلَتِهِ

مرتبه عمل عبادی

- گاهی عمل عبادی، تنها مرتبه ی صحّت و درستی را از نظر رعایت شرایط دارد، گاهی به مرتبه قبول می رسد، و گاهی هم صفت کمال می یابد.

- پس برای عبادات، شرایط زیر مطرح است:

- شرایط صحّت عبادات: (نظیر طهارت و قبله)

- شرایط قبولی عبادات (نظیر تقوا و نیت خالص)

- شرایط کمال عبادات (نیت صادق، خاشعانه، عاشقانه، با احساس حضور در محضر حق)

قبولی عمل و کمال عمل

• قبولی عمل

اعمال مقبول الهی مشروط به حسن فعلی و حسن فاعلی است.

- حسن فاعلی: حسن فاعلی متوقف به دو امر اساسی اخلاص و تقوا در نیت انجام عمل است (نیت همان ملکوت و روح عمل است)
- حسن فعلی: (حسن و قبح عقلی و نقلی فعل)
- شرط اثر عمل بر روی انسان عمل با نیت خالص است.
- (چند نفر ما برای امدن اینجا رضای خدا را در نظر گرفتیم)

قبولی عمل و کمال عمل

• کمال عمل

- زمانی عمل صالح قبول کمالی می‌یابد که فاعل آن عمل نیک، متقی و المخلص (ملکه) باشد. یعنی **تقوا و اخلاص در نفس او نهادینه شده باشد (صادق مخلص). (شاکله)**
- و تقوا و اخلاص در متن همان عمل به تنهایی کفایت نمی‌کند
- (شاکله انسان خالص و متقی شده باشد) (شاکله یعنی زیربنا و foundation) اگر زیربنا پایدار نباشد عمل انسان پایداری لازم برای اثر گذاری کامل و به کمال رساندن انسان را نخواهد داشت)

نیت صادقہ (برتر از نیت خالص)

- حدیث (8) قال الصادق عليه السلام :
- صاحبُ النِّيَّةِ الصَّادِقَةِ صاحبُ القَلْبِ السَّلِيمِ، لَأَنَّ سَلَامَةَ القَلْبِ مِنْ هَوَاجِسِ المَحْذُورَاتِ بِتَخْلِيصِ النِّيَّةِ لِلَّهِ فِي المَوْرِ كُلِّهَا؛
- کسی که نیت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیت در همه کارها برای خداوند است.
- مصباح الشریعه ، ص 53

عمل با اخلاص (نیت خالص برای رضای خدا) انسان ساز است

- انسان کمال یافته **صادق** (مخلص) از شر شیطان در امان است.
- «قالَ فبِعزَّتِكَ لا غوینهم اجمعین الاّ عبادک منهم المخلصین.» (ص: 83)
- شیطان از فریب بندگان مخلص عاجز است.
- نگاه کند چقدر در مقابل وسوسه شیطان مقاومی همان قدر درجه اخلاص توست.

چگونه مخلص شویم خوف از روز قیامت و انسان را مخلص میکند

• «واذکر عبادنا ابراهیم و اسحاق و یعقوب اولی الایدی و الابصار انا اخلصنا هم بخالصة ذکرى الدار و انهم عندنا لمن المصطفین الابرار.» (ص: 46)

• غافل نبودن

• چگونه به مقام صدق برسیم:

فرق بین مُخْلِص و مُخْلَص

- مُخْلِص (بکسر لام) (هم الذين اخلصوا العبادۃ لله تعالى فلم یشرکوا به و لم یعصوه) یعنی مُخْلِص کسی است که عبادت را خالص برای خدا انجام داده و به او شرک نوززیده و گناه نکرده است.

- مُخْلِص: بیشتر در مواردی به کار رفته است که انسان در مراحل نخستین تکامل، و در حال خود سازی بوده است

فرق بین مُخْلِص و مُخْلَص

- مُخْلَص (بفتح لام): (هم الذين صفاهم الله عن الشرك و المعاصي) یعنی مُخْلَص (بفتح لام) کسانی هستند که خداوند آنها را اختیار کرده و آنها را از شرك و گناهان محفوظ داشته است.
- مُخْلَص به آن مرحله عالی از مراتب اخلاص گفته می شود که پس از مدت‌ها جهاد با نفس، حاصل می شود همان مرحله ای که شیطان از نفوذ و سوسه اش در انسان مأیوس می شود.

• أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا (۴۹)

- آیا به کسانی که خویشان را پاک می شمارند ننگریسته ای [چنین نیست] بلکه خداست که هر که را بخواهد پاک می گرداند و به قدر نخ روی هسته خرمایی ستم نمی بینند (۴۹)
- معنا ندارد و نمی تواند به او نزدیک شود.

فرق بین مُخْلِص و مُخْلِص

- "علامه طباطبائی * ره * در این باره چنین می گوید :
- "بندگان مخلص، به حکم مقام بندگی و عبودیت خود در برابر ذات اقدس الهی، خود را مالک چیزی نمی دانند، (فقر) جز آنچه خدای رحمان می خواهد، اراده نمی کنند و جز آنچه او می طلبد، انجام نمی دهند (مقام تسلیم).. به حکم مخلص بودن، خداوند آنان را برای خویش برگزید. و آنان نیز تعلق خاطری به غیر ذات پاک خداوند، ندارند(حب به الله دردل = صدق). زرق و برق دنیا و پاداشهای اخروی، دل آنها را مشغول نمی کند، و در دل آنها چیزی جز خدا نیست. به جهت داشتن چنین ویژگی هایی، لذت و موهبت و نعمت و روزی شان در سرای آخرت، غیر از آن چیزی است که دیگران دارند. قرآن درباره این افراد می فرماید: "اولئک لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ" آنها روزی خاص و ویژه ای دارند. و بهره ای که آنها در بهشت دارند، شباهتی به بهره های دیگر بهشتیان ندارد. لذات و مواهبی که مخلصین از آن بهره مندند، لذات معنوی و روحانی است که تا کسی درک نکند و نچشد، نمی داند که چیست.

تقوا شرط پذیرش عمل

- وَآتِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ مائده 27
- قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ توبه 53
- بگو: «چه به رغبت چه با بی میلی انفاق کنید، هرگز از شما پذیرفته نخواهد شد، چرا که شما گروهی فاسق بوده‌اید.» (خطاب به منافقان است)

- خوف زیربنای تقوا در انسان است
- يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا
- وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا
- إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا
- إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

تقوا شرط پذیرش عمل

- خشوع موجب تقوا است و عمل بر اساس تقوا موجب تاثیر عمل در نفس و در همه ابعاد وجودی انسان است
- انسان با تقوا از گناه دست می کشد و این موجب تزکیه و یا همان تخلیه می شود.
- مقامات اربعه : تجلیه ، تخلیه ، تحلیه و فناء فی الله
- تقوا اعمال انسان را خالص و برای آخرت انسان حفظ میکند
- تقوا موجب قبولی و کمال عمل می شود. عمل قبول عمل اثر گذار می باشد.
- ملکه تقوا نجات بخش است: خیر زاد تقوا است
- روی عمل بدون تقوا حساب نکن و نجات دهنده نیست.
- انسان اگر عظمت خداوند را درک کند، نخستین اثر آن، به وجود آمدن احساس خشیت الهی در او است، اگر این خشیت را ما نداریم، به علت نداشتن علم است.

تزکیه و قبولی عمل

عمل بر پایه تقوا و خشوع بعد مُلکی نفس را تضعیف و بعد مَلکوتی (شاکله) ان را رشد می دهد.

چگونه متقی شد؟

- سَر رسیدن به تزکیه و تقوا و قبولی عمل با ترک محرّمات است که بعد ملکی سرکوب می شود و بعد ملکوتی سربلندمکند.

اعمل زشت

- عَمِلَ سَيِّئَةً
- يَعْمَلُ سُوءًا
- عَمِلَ الشَّيْطَانِ
- عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ
- عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ
- تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ
- يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ

- حسن عمل
- احسن عمل او اعصوب عمل

• لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

حسن عمل

1. مطابق احکام است
2. نیت خالصه برای خدا است (شرط قبولی عمل است)
3. حضور قلب

احسن عمل او اعصوب عمل

1. نیت صادقانه
2. خشوع (مراحل بالا تقوا)

نیت صادق مرتبه دارد

- احسنیت عمل نسبی است و مرتبه دارد بر اساس رتبه :

- مرتبه تقوا (خشوع)

- مرتبه نیت صادق

- **احسنیت مطلق:** مربوط به اولیاء خاص است که اجتناب از نظر به غایات (عمل) است. رضای خدا و قرب الهی مورد نظر است نه غایات و نتایج عمل در دنیا

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا.

- بگو: هر کس بر ساختار و (خُلق و خوی) خویش عمل می‌کند، پس پروردگارتان داناتر است به کسی که به هدایت نزدیکتر است
- آیه 84 سوره اسراء رفتار هر انسانی بازتابی از شاکله شخصیتی اوست.

- حالت و صفات نفسانی، اگر به ملکه (خصلت) تبدیل شد، خُلق به وی اطلاق می‌شود و همین خلق، صدور فعل را از انسان صاحب آن خلق آسان می‌نماید.

- مانند سخاوت و بخل

نهایتاً شاکله ادمی (افکار، هدف، و امال) نیت او را میسازد

- «شاکله»، به معنای ساختار و بافت روحی انسان است که در اثر وراثت و تربیت و فرهنگ اجتماعی برای انسان پیدا می‌شود.
- انگیزه‌ها، خلق و خوی، عادات و بافت فکری و خانوادگی افراد است و عمل هر کس هم در گرو آنهاست. (تفسیر فرقان).
- رفتار انسان برگرفته از شخصیت فکری و روحی و اخلاقی (ملکات) اوست. «یعمل علی شاکلته» (از کوزه همان برون تراود که در اوست).
- چون رفتارها ریشه در حالات و عادات دارد، باید از انگیزه‌ها و خوگرفتن‌های نابجا پرهیز کرد تا اعمال نابجا به صورت ملکه در نیاید. «کلّ یعمل علی شاکلته»

• نیت چگونه شکل می گیرد و از کجا سرچشمه می گیرد

عمل بر پایه
تقوا و خشوع
بعد مُلکی نفس
را تضعیف و
بعد مَلکوتی
شاکله) ان را
رشد می دهد.

تصور عمل

معادله

Money & Time & effort

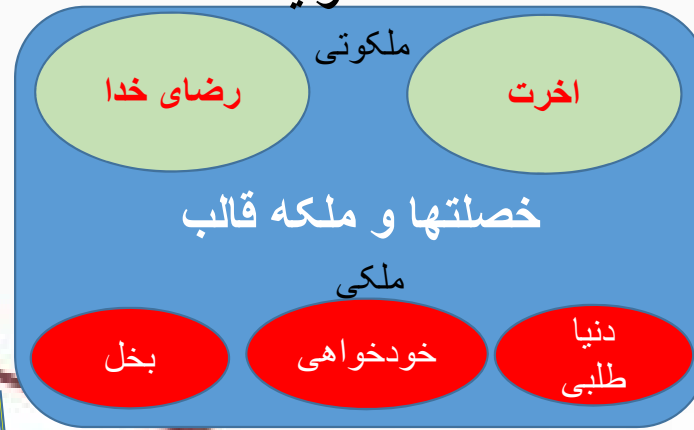
تصدیق فایده
یاری به هم‌نوع

احسان در
راه خدا

احسان برای
شهرت

شاکله اولیه

مطلوب

شاکله ثانویه

نیت

(از کوزه همان برون تراود که در اوست.)

(تزکیه نفس)، تخلیص نیت از تمام مراتب شرک گناه و ریا و غیر آن، و مراقبت و ابقاء بر آن، از امور بسیار مشکل و مهم است، بلکه بعض مراتب آن جز برای خلص اولیاء الله میسر و میسر نیست.

آدم شدن محال است

تزکیه نفس

- قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (۹) که هر کس آن را پاک گردانید قطعاً رستگار شد (۹)
- وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا (۱۰) و هر که آلوده اش ساخت قطعاً در باخت سوره ۹۱: الشمس

- قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى (۱۴) رستگار آن کس که خود را پاک گردانید (۱۴)
- وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى (۱۵) سوره ۸۷: الأعلى

نیت چگونه شکل می گیرد و از کجا سرچشمه می گیرد

• پرسش: **مطلوبه‌های نهایی {خواسته‌های اساسی و غایی (ملازمات و مطلوب نفسانیه)}** آدمی چگونه سامان می گیرند؟ آیا به طور فطری و غیراقتسابی در نهاد آدمی قرار داده شده اند؟

• این **مطلوبه‌های نهایی و غایات**، تابع ملکات نفسانیه است که باطن ذات انسان و شاکله روح او شده است.

• **ملکات اخلاقی و شاکله باطنی انسان مرهون اعمال اوست (اعمال جوانحی و اعمال جوارحی)**

قل کل یعمل علی شاکلته

- ریشه کار در شاکله است.
- شاکله اولیه : ملکات نفسانی است (مطلوب نفس)
- شاکله ثانویه : نیت است که از شاکله اولیه نشئت می گیرد.
- عمل از شاکله نشئت میگیرد.

• ملکوت عمل (نیت) از ملکوت نفس صادر می شود.

ان قليل عمل مع التقوا، خير من كثير العمل بلاقوا

• "كن بالعمل بالتقوى اشد اهتماما منك بالعمل فانه لا يقل لا يقل عمل بالتقوى ... يا اباذر اصل الدين الورع و راعسه الطاعة ... و اعلم انكم لو صليتم حتى تكونوا كالحنايا و صتمتم تكونوا كاللاتار ما ينفعكم الا بورع (450)

((به با تقوا بودن عمل، بیشتر از (خود) عمل اهتمام کن ... اصل دين ورع است و راعس آن اطاعت خداست ... بدان شماها اگر آنقدر به نماز بایستید که مانند کمان خمیده شوید، و آنقدر روزه بگیرید که مانند تیر لاغر گردید، جز با ورع به شما سود نخواهد داد)).

• احسن عمل نه اکثر عمل

• معارف دینی شعور دینی نه شعار دینی